

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет управління, адміністрування та туризму
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

бакалавр

Рівень вищої освіти

Удосконалення технології організації культурно-пізнавальних турів за
матеріалами АТ «Ніка Тур Вояж», м. Хмельницький

Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»

Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Освітня програма «Туризм»

Шифр _____

Виконав: студент 4 курсу
група ТУР-19-1

Підпис

Христина БОКЛАЖУК

Ініціали, прізвище

Керівник

Підпис

Оксана ГРИНДІЙ

Ініціали, прізвище

Нормоконтролер

Підпис

Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:

Зав. кафедри

туризму та готельно-
ресторанної справи

Підпис

Ігор ЖУРБА

Ініціали, прізвище

_____ 2023 р.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет управління, адміністрування та туризму
 Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
 Рівень вищої освіти магістр
 Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»
 Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»
 Освітня програма Туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ
 зав. кафедри туризму та
 готельно-ресторанної справи
Журба І. Є.
 _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Боклажук Христина Дмитрівна

Прізвище, ім'я, по батькові студента

- 1 Тема роботи Удосконалення технології організації культурно-пізнавальних турів за АТ «Ніка Тур Вояж», м. Хмельницький
керівник роботи Гриндій Оксана Станіславівна
затверджена Наказом по університету від «01» березня 2023 р. №5
- 2 Строк подання студентом роботи на кафедрі _____ 2023 р.
- 3 Вихідні дані до роботи: посібники, періодичні видання, статистичні звіти, Інтернет джерела
- 4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити)
У першому розділі розглянути теоретичні основи поняття культурно-пізнавального туризму, його класифікаційні ознаки та міжнародний досвід. У другому розділі проаналізувати діяльність АТ «Ніка Тур Вояж», основні культурно-пізнавальні тури та ринок культурно-пізнавального туризму України. У третьому розділі представити проблеми, перспективи розвитку культурно-пізнавального туризму та розробити культурно-пізнавальний тур.
- 5 Перелік графічного матеріалу: Категорії культурно-пізнавального туризму; Види та підвиди культурно-пізнавального туризму; Основні напрями ТА «Ніка Тур Вояж»; Памятки України, що знаходяться на обліку держави; Культурно-пізнавальні тури АТ «Ніка Тур Вояж» Україною та закордон; Рекомендовані пропозиції удосконалення культурно-пізнавальних турів.
5. Дата видачі завдання _____ 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Назва етапу виконання ДР	Термін виконання етапу роботи	Примітка
1. Вибір теми і складання бібліографії	22.05.2023	
2. Вивчення стану проблеми за темою «Удосконалення технології організації культурно-пізнавальних турів», висвітлення її в науковій літературі, нормативних документах, мережі Інтернет	25.05.2023	
3. Збір фактичного матеріалу	29.05.2023	
4. Уточнення мети, завдань і обґрунтування концепції роботи	01.06.2023	
5. Вибір методів аналізу матеріалів. Попереднє формулювання гіпотез, припущень тощо. Обробка зібраного матеріалу	05.06.2023	
6. Виявлення тенденцій, схем розвитку проблемної ситуації, прогнозування та формулювання підходів до розв'язання проблеми	12.06.2023	
7. Підготовка тексту Основної частини роботи. Формулювання висновків за розділами	16.06.2023	
8. Підготовка тексту виступу та загальних висновків, проходження попереднього захисту	19.06.2023	
9. Здача роботи на кафедрі	20.06.2023	

Студент-дипломник _____

Підпис,

Христина Боклажук

Прізвище, ініціали

Керівник роботи _____

Підпис,

Оксана Гриндії

Прізвище, ініціали

АНОТАЦІЯ

на дипломну роботу _____ Боклажук Христина Дмитрівна _____

Тема роботи: Удосконалення технології організації культурно-пізнавальних турів за матеріалами АТ «Ніка Тур Вояж», м. Хмельницький _____

Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Науковий керівник старший викладач Гриндій О.С.

м. Хмельницький, 2023 р.

Дипломна робота виконана на ___ с., містить ___ таблиць, ___ рисунків, з перелік джерел посилань складається із ___ найменування, __ додатків.

Актуальність роботи. На сьогодні сформувалося розуміння того, що треба зберігати історичне та культурне надбання та різноманіття, через популяризацію його значимості. Водночас культурно-пізнавальний туризм стає актуальним у плані розвитку на регіональному та державному рівнях та має вплив на соціально-економічну сферу, екологічний стан, зовнішньоекономічну діяльність та навіть на міжнародні взаємовідносини
Перший розділ роботи присвячений розгляду теоретичних основ дослідження поняття культурно-пізнавальний туризм, кваліфікаційним його ознакам та міжнародному досвіду розвитку культурно-пізнавального туризму.

У другому розділі проаналізовано загальну діяльність АТ «Ніка Тур Вояж»; розвиток ринку культурно-пізнавального туризму в Україні та основні культурно-пізнавальні тури «Ніка Тур Вояж».

У третьому розділі розглянуті тенденції розвитку культурно-пізнавального туризму та розроблено новий культурно-пізнавальний тур за кордон для туристичного підприємства «Ніка Тур Вояж».

Ключові слова: культурно-пізнавальний туризм, тури, культурні пам'ятки, музеї, туристичний ринок, категорії, туристична діяльність, аналіз, тенденції.

SUMMARY

for the thesis _____ Boklazhuk Khrystyna Dmytrivna _____

Work topic: Improving the technology of organizing cultural and educational tours based on the materials of JSC "Nika Tour Voyage", Khmelnytskyi _____

Specialty 242 "Tourism and recreation"

Department of tourism and hotel and restaurant business

Research supervisor, senior teacher Hryndii O.S.

Khmelnytskyi, 2023

The thesis is completed on ___ pages, contains ___ tables, ___ figures, the list of reference sources consists of ___ names, ___ appendices.

Relevance of work. Today, an understanding has been formed that it is necessary to preserve the historical and cultural heritage and diversity, through the popularization of its importance. At the same time, cultural and educational tourism is becoming relevant in terms of development at the regional and state levels and has an impact on the socio-economic sphere, ecological condition, foreign economic activity and even on international relations

The first section of the work is devoted to the consideration of the theoretical foundations of the study of the concept of cultural and educational tourism, its qualifying features and international experience of the development of cultural and educational tourism.

The second section analyzes the general activity of Nika Tour Voyage JSC; the development of the cultural and educational tourism market in Ukraine and the main cultural and educational tours "Nika Tour Voyage".

In the third chapter, trends in the development of cultural and educational tourism are considered and a new cultural and educational tour abroad is developed for the tourism company "Nika Tour Voyage".

Keywords: cultural and educational tourism, tours, cultural attractions, museums, tourist market, categories, tourist activity, analysis, trends.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	9
1.1 Сутність поняття культурно-пізнавальний туризм	9
1.2 Класифікаційні ознаки культурно-пізнавального туризму на туристичному ринку	11
1.3 Міжнародний досвід розвитку культурно-пізнавального туризму	15
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	19
2.1 Характеристика діяльності АТ «Ніка Тур Вояж»	19
2.2 Аналіз розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні	22
2.3 Оцінка основних культурно-пізнавальних турів «Ніка Тур Вояж»	27
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	31
3.1 Тенденції розвитку культурно-пізнавального туризму	31
3.2 Розробка нового культурно-пізнавального туру за кордон для туристичного підприємства «Ніка Тур Вояж»	34
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43

ВСТУП

Туризм є ключовим чинником соціально-економічного розвитку національної економіки, який спонукає до зростання цивілізаційних орієнтирів та є важливою складовою розвитку економіки, соціальної, культурної та духовних сфер. На сьогодні сформувалося розуміння того, що треба зберігати історичне та культурне надбання та різноманіття, через популяризацію його значимості. Водночас культурно-пізнавальний туризм стає актуальним у плані розвитку на регіональному та державному рівнях та має вплив на соціально-економічну сферу, екологічний стан, зовнішньоекономічну діяльність та навіть на міжнародні взаємовідносини.

Вивченням культурно-пізнавального туризму як чинника збереження та популяризації культурної спадщини регіону займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці до яких відносять: А. Аветисова, Г. Вишневська, В. Герасименко, Г. Карпова, Л. Малюк, Г. Папірян, С. Попович, Дж. Уокер, А. Чудновський та ін. У своїх працях вони розкривали проблеми, що стримують економічне зростання та розвиток туристичної сфери на мезо- та макрорівнях. Таким чином, виникає об'єктивна необхідність проведення наукового дослідження стану розвитку культурно-пізнавального туризму на регіональному рівні, детального вивчення та його аналізу, що стало об'єктом для вивчення.

Метою дослідження є аналіз сучасних тенденцій технології організація культурно-пізнавальних турів та подальше їх удосконалення. Для досягнення поставлених цілей необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити сутність поняття культурно-пізнавальний туризм;
- визначити класифікаційні ознаки культурно-пізнавального туризму на туристичному ринку;
- розглянути міжнародний досвід розвитку культурно-пізнавального туризму;

- ознайомитися з діяльністю ТА «Ніка Тур Вояж»;
- проаналізувати розвиток культурно-пізнавального туризму в Україні;
- оцінити основні культурно-пізнавальні тури АТ«Ніка Тур Вояж»;
- розглянути тенденції розвитку культурно-пізнавального туризму;
- розробити новий культурно-пізнавальний тур за кордон для туристичного підприємства «Ніка Тур Вояж».

Об'єкт дослідження – процеси удосконалення технології організації культурно-пізнавальних турів АТ «Ніка Тур Вояж»

Предмет дослідження – сукупність наукових, методичних та практичних заходів організації культурно-пізнавальних турів щодо удосконалення даного напрямку на туристичному ринку.

Інформаційною базою дослідження стали статті та наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників у сфері туризму, інтернет ресурси, статистичні дані державної служби статистики України, офіційний сайт ТА «Ніка Тур Вояж».

Методи дослідження: науково-теоретичний для дослідження сутності туристичних понять; порівняльно-описовий для визначення класифікаційних ознак культурно-пізнавального туризму на ринку туристичних послуг; аналітичний та статистичний методи застосовували для дослідження ринку культурно-пізнавальних об'єктів України; графічний метод використовували для побудови графіків, діаграм, схем; логічний метод – для здійснення висновків та формулювання пропозицій.

Практичне значення отриманих результатів полягає у застосуванні результатів даної роботи у діяльності туристичної агенції «Ніка Тур Вояж» щодо впровадження нового культурно-пізнавального туру, який направлений для підвищення пропозиції туристичних продуктів даного туристичного підприємства на ринку туристичних послуг.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Обсяг роботи – 43 сторінки. Містить __ таблиць, __ рисунки. Список використаних джерел – __ найменувань.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Сутність поняття культурно-пізнавальний туризм

З бурхливим розвитком науки і техніки туристичний сектор української економіки постійно змінюється. Це призводить до того, що з року в рік збільшується кількість інноваційних видів туризму, зростає популярність регіону, зростає інтерес людей до вивчення власної історії та культури. Найпоширенішими видами сьогодні є космічні подорожі, джайлотуризм, внутрішні подорожі, геокешинг, культурно-пізнавальний туризм тощо..

Останніми роками зростає роль і внесок культурно-туристичних сфер у регіональний соціально-економічний розвиток та формування нових туристично-рекреаційних просторів. Тісний взаємозв'язок і взаємовплив цих двох напрямків зміцнює їх взаємодію як окремих сфер, що зрештою призводить до посилення загального позитивного ефекту вже на макрорівні [9]. Виходячи з цього, можна стверджувати, що можна говорити про злиття культури і туризму. Культура задовольняє пізнавальні та естетичні потреби, які складають основу туризму, а тому завдання туризму полягає в задоволенні культурних потреб людей. Зазначене передбачає формування комплексів спільних рис і долає суперечності шляхом пошуку компромісів, тим самим зміцнюючи окремі туристично-культурні сфери та нарощуючи їх існуючий потенціал у ході еволюційного розвитку.

Концепція «Культурно-освітній туризм» вперше була запропонована та обговорена на Всесвітній конференції з питань культурної політики та активно використовується з 1982 року. Ця категорія об'єднує популярні історичні теми, незабутні географічні місця, які представляють культурну спадщину регіону чи країни, і є доступною для широкого кола людей, але водночас забезпечує розуміння їх освітньої функції.

Метою такого туризму є ознайомлення населення з культурними пам'ятками (історією, архітектурою, мистецтвом) та етнічними особливостями національного життя. ЮНЕСКО підкреслює культурний та освітній туризм як унікальний вид кваліфікації зі своїми особливостями, які відрізняють його від інших видів. Міжнародна рада з охорони пам'яток і визначних місць (ICOMOS) характеризує це визначення як специфічну організаційну діяльність пізнавального, просвітницького та елітарного характеру, спрямовану на поширення та уточнення культурних ідей. Крім того, культурно-освітній туризм за своєю природою не є суто інформаційним, має більш глобальну місію.

До об'єктів культурно-пізнавального туризму відносяться культові пам'ятки, цивільна та ландшафтна архітектура, музеї, театри, виставкові зали, археологічні пам'ятки, сільські етнічні поселення, заклади соціального (культурного) обслуговування, замки та фортеці, палаци, місця, пов'язані з регіоном. Воно пов'язане з історією та спадщиною, етнографічними об'єктами, народними ремеслами, осередками прикладного мистецтва.

Дещо інакше підійшов М. П. Кляп. Він звів суть терміну «культурно-пізнавальний туризм» до «відвідування історичних, культурних чи географічних пам'яток». [8].

Зокрема, автори акцентують увагу на трьох основних групах пам'яток культурно-пізнавального туризму: історичні, культурні та географічні. Проте, на наше глибоке переконання, наукове визначення терміну «культурно-пізнавальний туризм» обов'язково має відображати його основне призначення. При цьому (як і в попередньому випадку) доцільно підкреслити соціальну цінність, яка супроводжує подорожі в рамках цього виду туризму

Визначення Г. М. Дроздової: «Подорож з метою ознайомлення з історико-культурними цінностями й унікальними природними об'єктами» [7] вказує на основні завдання культурно-пізнавального туризму та його особливості. На жаль, автором нехтується соціальне (освітнє) значення вищезазначених напрямків туризму.

О. О. Любіцева у своєму визначенні зусереджує на тому, що культурно-пізнавальний туризм це «ознайомлення туристів з природою, культурно-історичним надбанням і сучасним життям країни» [11]. Автору, безумовно, вдається поєднати минуле і сучасне як предмет пізнавальної екскурсії.. Подібне визначення включене до «Енциклопедичного словника-довідника з туризму», тобто культурно-пізнавальний туризм це: «Поїздки з метою ознайомлення і пізнання культурної спадщини різних країн і народів» [10].

Водночас запропоноване визначення поняття «культурно-пізнавальний туризм» можна розглядати як своєрідне узагальнення наведених вище понять А. А. Кочетковою: «здійснення подорожей, метою яких є відвідання історичних, культурних або географічних визначних пам'яток, ознайомлення туристів з природою, культурно-історичним надбанням і сучасним життям країни». Тут творчо поєднано ідеї всіх названих визначень [9].

За результатами наших наукових досліджень ми можемо запропонувати такі визначення. Культурно-пізнавальний туризм — це самостійна форма туризму пізнавального, естетико-розвивального та виховного характеру з відвідуванням визначних історичних, культурних і незвичайних ландшафтних об'єктів, а також масштабних сучасних культурних заходів.

1.2 Класифікаційні ознаки культурно-пізнавального туризму на туристичному ринку

Культурно-пізнавальний туризм має на меті розширення культурного кругозору індивідів і водночас надання необхідної інформації та знань для задоволення існуючих культурних потреб туристів. Виходячи з цієї передумови, отже, можна говорити не лише про освітню та пізнавальну складові цього виду туризму, а й про економічні ефекти, які можна отримати від його реалізації.

Виникнення та розвиток культурно-пізнавального туризму базується на використанні етнографічного та культурного потенціалу регіонів і країн. Програма розвитку культурної спадщини та туризму Всесвітньої туристичної організації стверджує, що однією з основ туристичної індустрії є бажання побачити та дізнатися про культурну самобутність різних регіонів світу.

Культурно-пізнавальний туризм означає, що культурна спадщина мотивує національну гордість за свою історію. Культурна спадщина в міжнародному туризмі сприяє повазі та розумінню інших культур і створює мир і взаєморозуміння [14]. Сьогодні, крім традиційного культурно-пізнавального туризму, в міжнародному туризмі практикуються наступні категорії культурно-пізнавального туризму (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 - Категорії культурно-пізнавального туризму [22]

Категорія	Визначення
Культурно-подієвий туризм	«події» (фестивалі та свята) та активна участь у них протягом століть цікавлять традиційні чи, навпаки, сучасні культурні події
Культурно-етнічний туризм	коли хочеться відвідати рідні міста предків і дізнатися про етнічну культурну спадщину, етнічні тематичні парки та етнічні заповідники
Культурно-етнографічний туризм	мається на увазі інтерес до культури етнічної групи (національності чи народу), інтерес до таких предметів і явищ, як етнічна культура, побут, фольклор, костюм, мова, звичаї, традиції, етнічна творчість.
Культурно-археологічний туризм	національний археологічний інтерес, відвідування археологічних місць, пам'яток старовини, участь в археологічних експедиціях
Культурно-історичний туризм	проявляє інтерес до історії країни, проводить екскурсії історичними будівлями, читає тематичні лекції з національної та етнічної історії.
Культурно-релігійний туризм	розкриття сутності тієї чи іншої релігії чи релігії народу, відвідування місць паломництва та культових місць, участь у релігійних звичаях, традиціях, обрядах і обрядах.
Культурно-антропологічний туризм	відвідування країни, здатної задовольнити інтерес туриста до представників етнічних груп з еволюційної точки зору та з метою ознайомлення із сучасною «живою культурою».
Культурно-екологічний туризм	сприяє взаємодії культури та природи. інтерес до пам'яток природи та культури, відвідування природних та культурних ансамблів, участь у культурних та екологічних програмах.

Розглянемо докладніше ті підвиди культурно-пізнавального туризму, які представляють інтерес для туристів і провідні розвиток туристичного продукту (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 - Види та підвиди культурно-пізнавального туризму [20]

Види та підвиди	Характеристика
1. Культурно-пізнавальний туризм, що пов'язаний зі спадщиною та історією	Головна мотивація подорожей – потреба в новій інформації та досвід історичної чи культурної спадщини. До історичної культурної спадщини відносяться матеріальні (пам'ятники, музеї, історичні місця, скельні комплекси тощо) і нематеріальними (стародавні ритуали, старовинна музика тощо) об'єкти
1.1. Музейний туризм	Головною причиною подорожей є відвідування музеїв, незалежно від їхнього спрямування
1.2. Археологічний туризм	Головною мотивацією подорожей є відвідування об'єктів, які представляють археологічні розкопки або активна участь у розкопках
1.3. Освітньо-культурний туризм	Основним мотивом є вивчення історії того чи іншого місця. Такими зазвичай є шкільні та студентські екскурсії
1.4. Туризм по місцям релігійної спадщини	Основним мотивом є відвідування церков, монастирів, синагог та храмів інших релігій, незалежно від переконань відвідувачів. Цей туризм (на відміну від паломницького) задовольняє естетику відвідувача потребує отримання нової інформації та участі в культурному досвіді мистецтва прояви релігії
1.5. Етнофольклорний туризм	Основним мотивом подорожі є відвідування місць зі специфікою, інтерес до пізнання історії народних традицій: народної музики і танців, ремесел, обрядів
1.6. Туризм особистої спадщини	Основний мотив подорожі - відвідати місця, де батьки, родичі, жили предки або друзі туриста, незалежно від історичного віку ісця призначення
2. Фестивально-подієвий культурний туризм	Основний мотив подорожі, безумовно, культурна подія (концерт, фестиваль тощо)
2.1. Музичний туризм	Основним мотивом є подорожі концертами, оперними виставами, музичними фестивалями та інші музичні події, незалежно від віку, в якому створена музика та її стиль
2.2. Танцювальний туризм	Основним мотивом подорожей є прояв танцювального мистецтва, незалежно від того, який стиль та вік створення танцю
2.3. Театральний туризм	Головна мотивація – відвідування проявів драматичного мистецтва, незалежно від стилю та віку
2.4. Кінотуризм	Основний мотив подорожі - кіносеанси
3. Культурний туризм за видами мистецтв	Відвідування місць де представлені різні прояви мистецтва
3.1. Образотворче мистецтво	Основним мотивом є відвідування картинних галерей, інсталяцій, скульптур тощо
3.2. Музичний туризм	Головна причина подорожі – відвідування місць, де є регулярні музичні події або батьківщини відомих музикантів
3.3. Літературний	Головна причина подорожі – відвідування місць, де жили

туризм	письменники, або місць, що були описані у літературних художніх творах
3.4. Архітектурний туризм	Основним мотивом є відвідування емблематичних або унікальних будівель, незалежно від історичного періоду їх побудови
4. Креативний туризм	Головна мотивація подорожей – це активна участь у культурному житті та створенні культури спільно з місцевими громадами
4.1. Фототуризм	Основна мотивація – створення фотографічних зображень, професійних або аматорських, для особистого користування
4.2. Мистецтво-ремісничий туризм	Головна мотивація подорожі – створення творів мистецтва чи ремесел для особистого користування та насолоди від процесу
4.3 Письмовий туризм	Основні мотиви – створення літературних творів та участі в письмових заходах – заняття, майстер-класи, тощо
4.4. Перфоманс-туризм	Головна мотивація – брати участь у чкості виконавця різноманітних заходів: театральні, музичні, танцювальні тощо
4.5. ICH-related tourism	Креативний туризм, де головною мотивацією є участь у охороні нематеріальної культурної спадщини у всіх її сферах
4.6. Інші види творчої діяльності	Головною мотивацією є творчий досвід
5. Міський культурний туризм	Основним мотивом подорожі є переживання складності міської культури, незалежно від розміру міста
6. Культурний туризм у сільській місцевості	Основним мотивом подорожі є досвід культури малих сіл
7. Колекційний туризм	Основним мотивом подорожі є пошук певних предметів колекціонування – від марок та монет до скам'янілостей та антикваріату
8. Мисливський туризм на знаменитостей	Основний мотив подорожі – побачити наживо чи відвідати місця, де живуть відомі люди культурно-творчих професій або створюють свої твори – кіно, театр тощо

Представлені підвиди культурного туризму, описані вище, мають дуже мінливі межі, і відвідувачі можуть мати мотивацію відвідати один або кілька напрямків для задоволення своїх культурних потреб. Крім того, мотивація для культурного туризму може поєднуватися з іншими туристичними враженнями. Об'єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, креативні міста ЮНЕСКО та репрезентативний список ЮНЕСКО, європейська спадщина тощо є важливою частиною мотивації для культурного туризму. Ще однією мотивацією для далеких подорожей є культурні маршрути, такі як Шовковий шлях (ЮНЕСКО) та Європейські культурні маршрути. Багато культурних маршрутів включають інші цікаві місця для відвідувачів. Досвід показує, що це пов'язано з винним туризмом, гастрономічним туризмом, шопінг-

туризмом та іншими видами туризму, які зв'язані з культурним туризмом у найширшому розумінні «культури» [20].

1.3 Міжнародний досвід розвитку культурно-пізнавального туризму

Європа є одним із лідерів культурно-пізнавального туризму. Розвиток культурно-пізнавального туризму у віддалених районах може бути складним завданням і вимагає комплексного підходу. Археологічні пам'ятки у віддалених районах є безцінними скарбами і можуть вимагати більш високого рівня збереження та реставрації. Крім того, відповідальне управління віддаленою культурною спадщиною може допомогти боротися з безробіттям, бідністю та втратою біорізноманіття та культурного розмаїття в Європі.

Згідно з прогнозами аналітиків, очікується, що глобальна частка культурного та освітнього туризму зростатиме на 16,41% щорічно до 2025 року, а розмір ринку культурного та освітнього туризму досягне 3,76 мільярда доларів США у 2025 році, найвищий. У Європі очікується зростання на 37,13%. Тому очікується, що європейський ринок культурного та освітнього туризму запропонує чудові можливості для бізнесу для продавців протягом прогнозованого періоду туризму.

Сьогодні основні ринки культурного та пізнавального туризму включають: Італія; Китай; США; Німеччина; Індія.

Культурний туризм поширюється по всьому світу. Це важливий стимул для збереження культурної спадщини, збереження культурного самовираження та сприяння економічному розвитку. Згідно з опитуванням ЮНВТО, близько 40% мандрівників називають себе «культурними мандрівниками». Зростаючий попит і інтерес до культурного туризму відкриває багато можливостей і викликів для політиків і практиків.

У всьому світі, особливо в Європі, різні організації працюють над розвитком і поширенням культурно-пізнавального туризму (таблиця 1.3). Кожна з цих організацій має власну програму розвитку та просування культурно-пізнавального туризму.

Таблиця 1.3 - Міжнародні організації та сфера їх діяльності у розвитку культурно-пізнавального туризму

Організація	Сфера діяльності
Рада Європи	У сфері культурної спадщини Рада Європи прагне сприяти різноманітності та діалогу через доступ до спадщини, щоб сприяти розвитку почуття ідентичності, колективної пам'яті та взаєморозуміння всередині та між громадами.
Європейська комісія	Європейська комісія заохочує культурний туризм через взаємодію культури та туризму, популяризацію культурної спадщини як вираження ідентичності, сталого культурного розвитку та заохочення міжкультурної самобутності.
Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО)	Зміцнює міжнародне співробітництво в галузі культури, в тому числі через культурний туризм як спільну основу міжнародного взаєморозуміння. Пропагуючи культурну спадщину та рівну гідність усіх культур, ЮНЕСКО зміцнює зв'язки між націями. Він сприяє науковим програмам і політикам як платформі для розвитку та співпраці. Виступаючи як лабораторія ідей, вона допомагає країнам прийняти міжнародні стандарти та керує програмами, які сприяють вільному потоку ідей та обміну знаннями. Культурно-туристичні проекти здійснюються у співпраці з різними місцевими установами
Всесвітня туристична організація UNWTO	UNWTO - це агентство ООН, відповідальне за сприяння розвитку стійкого та загальнодоступного туризму. Будучи провідною міжнародною організацією в галузі туризму, UNWTO сприяє розвитку туризму як драйверу економічного зростання, інклюзивного розвитку та екологічної стійкості, а також пропонує лідерство та підтримку сектору у просуванні знань та туристичної політики у всьому світі.
ICOMOS	Глобальна неурядова організація, пов'язана з ЮНЕСКО працює з метою сприяння збереженню, охороні, використанню та покращенню об'єктів культурної спадщини через знання та пропаганду. Його основна діяльність у сфері культурного туризму полягає в тому, щоб сприяти і заохочувати розвивати культурний туризм

Європейський Союз створив макрорегіони для посилення регіонального розвитку культурно-освітнього туризму. ЄС має чотири

макрорегіони, які охоплюють 27 країн (як ЄС, так і не входять до ЄС) з населенням понад 340 мільйонів:

- Регіон Балтійського моря (EUSBSR);
- Дунайський регіон (EUSDR);
- Адріатико-Іонічний регіон (EUSAIR);
- Альпійський регіон (EUSALP) [21].

Географічна та культурна схожість між кількома регіонами є основою співпраці для просування спільних стратегій та визначення макрорегіонів. Кожен макрорегіон характеризується певним функціональним контекстом. Транскордонні програми об'єднують учасників з географічно та культурно подібних регіонів для сприяння співпраці шляхом спільного вирішення спільних проблем і можливостей, включаючи захист і популяризацію культурної спадщини. Така співпраця веде до обміну знаннями та досвідом, хорошими та поганими звичками, покращує соціальну згуртованість і приналежність [21].

Культурний туризм поєднується з образотворчим мистецтвом міста, захоплюючою архітектурою, багатовіковими звичаями, бездоганною гостинністю, автентичною кухнею, бурхливим нічним життям та багатьма іншими аспектами. Ці привабливі аспекти складають культуру місця та відіграють впливову роль у розвитку туризму в конкретному місті. Ось 20 найкращих культурних міст світу, які не лише ідеально підходять для культурного та пізнавального туризму, а й є найпривабливішими у світі: Париж, Мілан, Лондон, Рим, Єрусалим, Бангкок, Торонто, Маямі, Сінгапур, Мадрид, Дубай, Ріо-деЖанейро, Барселона, Варанасі, Сан-Паулу, Нью-Йорк, Токіо, Відень, Стамбул, Шанхай й тд.

Згідно з новим звітом про тенденції подорожей TripAdvisor до ТОП-10 найпопулярніших культурних пам'яток належать: Ватикан, Чиказька архітектура, Стародавній Рим і Колізей, Рим, Саграда де Фамілія, Ейфелева вежа, Студія Warner Bros, Емпайр Стейт Білдінг, Мурано, Бурано і Торчелло, Тоскана. Пагорби,

Отже, в кожній частині світу є свої пам'ятки та місця для культурно-пізнавального туризму, які забезпечують дохід домогосподарствам, а також підтримують важливі пам'ятки історії та культури..

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

2.1 Характеристика діяльності АТ «Ніка Тур Вояж»

Туристична агенція «Ніка Тур Вояж» розпочала своє функціонування у 2008 році і вже 15 років успішно задовольняє побажання клієнтів.

«Ніка Тур Вояж» є ФОП і будує свою діяльність на підставі Статуту та чинного законодавства України. З точки зору організаційно-правової форми компанія «Ніка Тур Вояж» є приватним підприємством, свідоцтво про державну реєстрацію № 265805 від 31.10.2008 року [1].

ТА «Ніка Тур Вояж» - одне з туристичних агентств міста Хмельницького. Колектив туристичної агенції успішно надає туристичні послуги для внутрішніх, закордонних та в'їзних туристів. Основний офіс знаходиться за адресою: Адреса: м. Хмельницький, вул. Володимирська, 79 каб. 14 (Банківська гарантія № 369/ЮГ14).

Основна мета компанії - допомогти туристам обрати максимально комфортний тип відпочинку в різних куточках світу і звичайно вибрати місце відпочинку, який відповідає настрою та фінансовим можливостям клієнта.

Такий рівень сервісу дає можливість людям довіряти співробітникам туристичної агенції, а маршрути розробляються індивідуально з урахуванням їхніх побажань та інтересів.

Основні напрямки діяльності ТА «Ніка Тур Вояж» розглянемо за допомогою рисунку 2.1

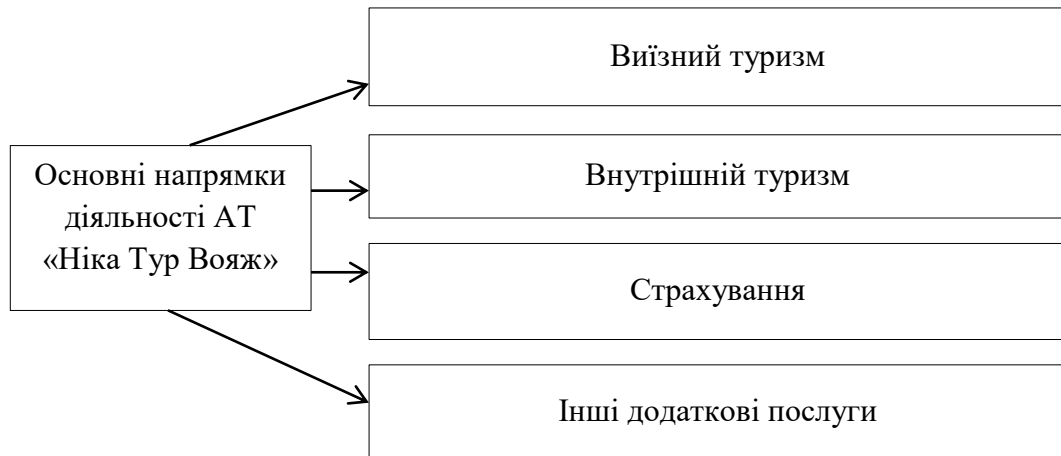

Рисунок 2.1 - Основні напрямки діяльності ТА «Ніка Тур Вояж»

Загалом «Ніка Тур Вояж» пропонує широкий спектр послуг у сфері туризму. Компанія організовує індивідуальні та групові поїздки майже в усі країни світу, забезпечує діловий туризм, прийом та обслуговування іноземних туристів та делегацій на території України. Крім того, туристична агенція Ніка Тур Вояж пропонує страхування подорожуючих за кордон або в Україну за агентськими договорами зі страховими компаніями.

Напрями страхування туристів, що забезпечуються агенцією: - спеціальні програми страхування при поїздках; - страхування при поїздках по Україні; - страхування від нещасних випадків на час поїздки; - страхування медичних витрат при поїздках; - страхування від неможливості зробити поїздку; - обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників автотранспорту за кордоном («Зелена карта»).

Основою роботи є - надання різноманітних і високоякісних туристичних послуг клієнтам. Туристична фірма «Ніка Тур Вояж» - невелика компанія, яка складається з директора і двох менеджерів.

Стрельбіцька Наталія - історик, науковець, член Національної Спілки Краєзнавців України, з досвідом екскурсійної діяльності більше 24 роки, очолює туристичну агенцію 15 років, спеціалізується на турах по Україні і закордон. Займається організацією корпоративних екскурсій, віізних

семінарів, конференцій в Україні та за кордоном. Неодноразово була нагороджена грамотами Управління інфраструктури та туризму обласної державної адміністрації, грамотами Національної Спільки Краєзнавців України. Є неодноразовим переможцем конкурсу «меценат року» на Хмельниччині [1].

Один з пріоритетних напрямів діяльності турагенції - розвиток внутрішнього туризму. Тому у розрізі внутрішнього туризму туристичне агентство пропонує:

- організацію зимового відпочинку;
- організацію літнього відпочинку;
- організацію турів вихідного дня;
- екскурсійні послуги;
- лікувально-оздоровчий туризм [1].

Туристична агенція організовує також літні та зимові тури в Карпати з проживанням у готелях, приватних садибах та на базах відпочинку, а також путівки в санаторії для дорослих та дітей. Для відвідування туристами визначних місць цього чудового краю України розроблено цікаву екскурсійну програму.

Відділ внутрішнього туризму надає послуги з організації сімейних подорожей у турбазах, пансіонатах, санаторіях, котеджах та приватних садибах.

Реалізація своєї мети передбачає формулювання та виконання командою спеціалістів «Ніка Тур Вояж» ряду наступних завдань:

- формування різноманітного та якісного турпродукту;
- реалізація ефективної взаємодії з фірмами-туроператорами;
- забезпечення високого рівня обслуговування споживачів на основі диференційованого підходу до різних груп клієнтів;
- успішна співпраця із закордонними партнерами.

Всі вище зазначені завдання успішно виконуються. Так, про якісний і різноманітний турпродукт, про забезпечення високого рівня обслуговування

населення на основі диференційованого підходу до різних груп клієнтів та про успішну співпрацю із закордонними партнерами говорять схвальні та вдячні відгуки клієнтів. «Ніка Тур Вояж» знають і цінують як надійного партнера понад 1000 вдячних туристів.

Компанія «Ніка Тур Вояж» регулярно бере участь у міжнародних туристичних виставках за кордоном (Лондон, Софія, Берлін, Прага, різні міста США) та в Україні, де тісне співробітництво та професійний досвід дозволяють побудувати хороші відносини для обміну. У полі туристів з різних країн світу [1].

Незважаючи на військові дії в Україні, «Ніка Тур Вояж» не пішла з туристичного ринку і продовжує надавати свої послуги. Звісно, сервіс дещо обмежений, але клієнтів не втратили.

2.2 Аналіз розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні

Багато українських міст зберігають чудові архітектурно-культурні ансамблі, створені майстрами минулих цивілізацій, утворюючи історико-культурну спадщину країни. ні майстрами минулих цивілізацій, утворюючи історико-культурну спадщину країни.

Україну відносять до країн з багатою історико-культурною спадщиною та великим потенціалом для розвитку культурно-пізнавального туризму. У цьому плані країна має великий потенціал. У державі зареєстровано понад 130 тисяч пам'яток (рисунок 2.2).

Рисунок 2.2 - Пам'ятки України, що знаходяться на обліку держави

Джерело: складено автором на основі [24, с. 75]

Проте, незважаючи на велику кількість археологічних пам'яток, понад 70% з них перебувають у незадовільному стані і лише незначна частина використовується в туристичних цілях. Щоб краще зрозуміти розвиток культурно-пізнавального туризму в Україні, розглянемо спочатку структуру складових культурної спадщини національного значення (рисунок 2.3).

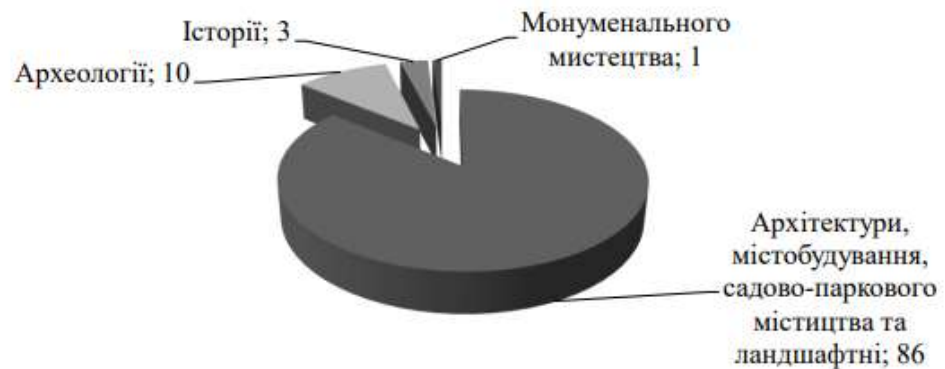

Рисунок 2.3 - Структура об'єктів культурної спадщини України національного значення, % [21]

Як видно з рисунку 2.3, в країні домінують пам'ятки архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва – 86 %, найменше представлені пам'ятки монументального мистецтва.

На рисунку 2.4 представлена структура культурної спадщини за регіонами України.

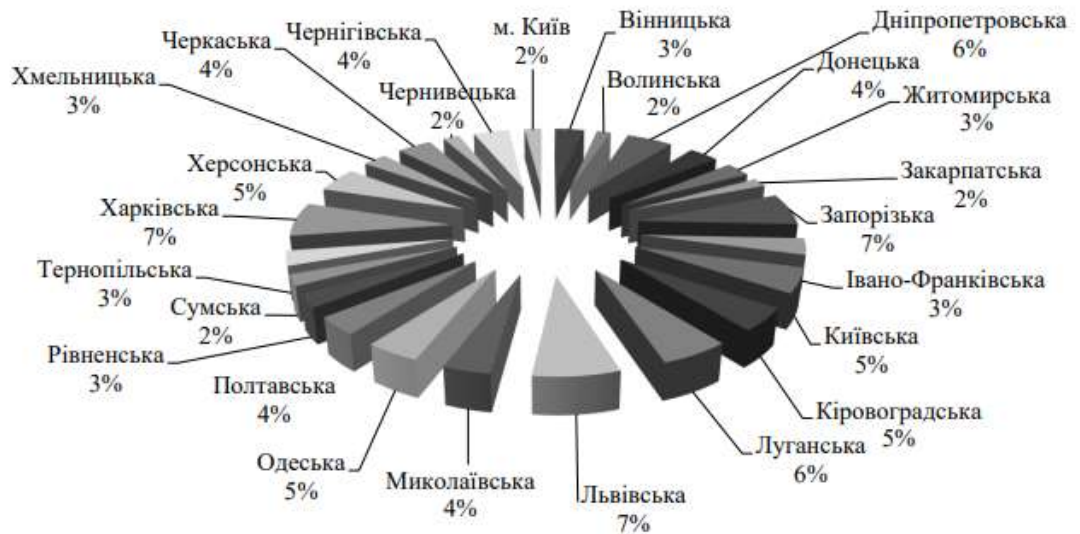

Рисунок 2.4 - Структура об'єктів історико-культурної спадщини України за областями, % [21]

Аналізуючи рисунок 2.4 бачимо, що найбільша доля об'єктів історико-культурної спадщини України припадає на Львівську 7%, та припадала до повномасштабного вторгнення на Запорізьку – 7%, Харківську – 7%, Дніпропетровську – 6% та Луганську – 6% області України.

Далі пропонуємо розглянути кількість об'єктів історико-культурної спадщини за областями (рисунок 2.5).

Найбільша кількість історико-культурних об'єктів в Україні за чисельністю знаходиться у Львівській області – 8441 об'єкт, та знаходилось у Харківській області - 8244 об'єкти, у Запорізькій – 7735 об'єктів. Отже, ці області є лідерами в Україні за численністю історико-культурних пам'яток. Значно менше пам'яток розташована у Волинській області – 1961 об'єкт, Закарпатській області – 2051 об'єкт та Чернівецькій області – 2246 об'єктів.

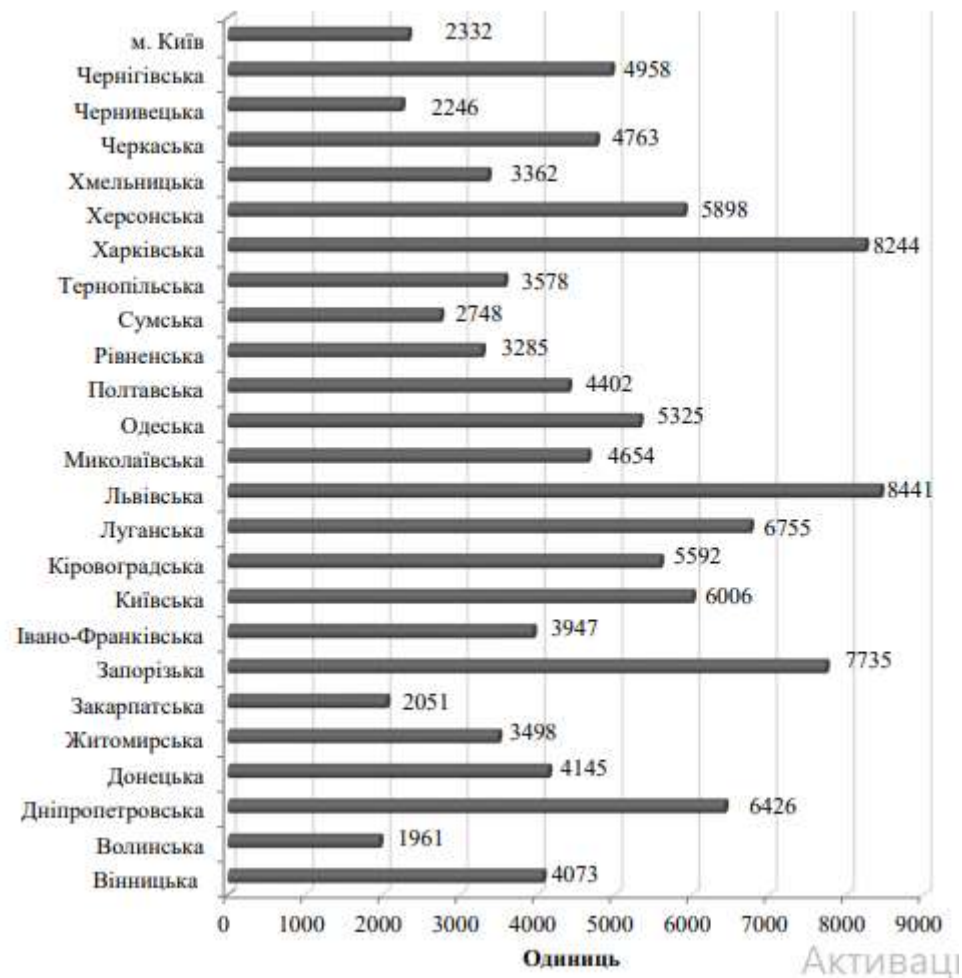

Рисунок 2.5 – Аналіз загальної чисельності історико-культурних пам'яток в Україні за регіонами, од.

Розглянемо також чисельність відвідувачів музеїв в Україні у 2020 р. за областями (рисунок 2.6), на жаль дані за подальші роки, поки що не доступні.

Таким чином, найбільша чисельність відвідувачів музеїв у 2019 р. була у м. Київ – 3539,0 тис. осіб та у Львівській області – 1928,1 тис. осіб. Це говорить проте, що популярність музеїв та залучення до них відвідувачів приносить дохід до бюджетів даних регіонів.

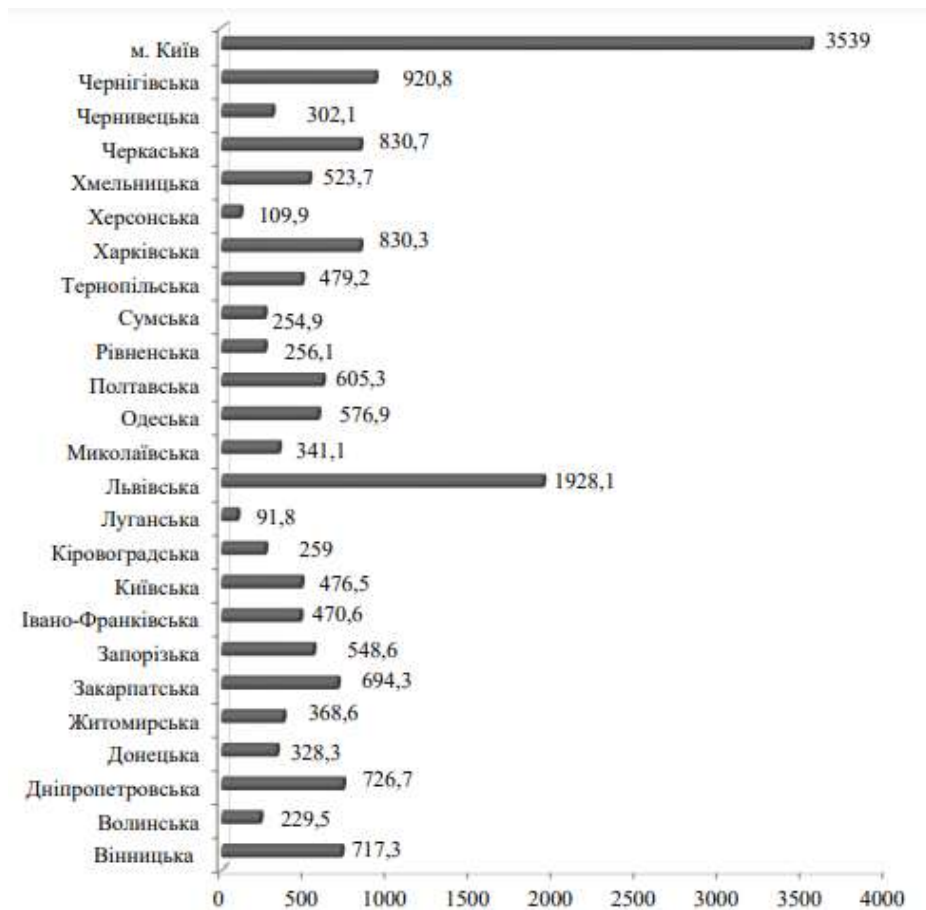

Рисунок 2.6 – Аналіз кількості відвідувачів музеїв в Україні за областями у 2019 р., (осіб)

Українська культура представлена великою кількістю історико-культурної спадщини як на національному, так і на міжнародному рівнях, але поінформованість про ці об'єкти є дуже низькою як на національному, так і на міжнародному рівнях. На сьогоднішній день значний історико-культурний потенціал України ще значною мірою невідомий міжнародному туристичному ринку. З одного боку, це пов'язано з тим, що туроператори та туристичні агентства орієнтуються переважно на виїзний туризм. Фактична монополія держави на історико-культурну спадщину також стримує розвиток комплексних програм культурно-пізнавального туризму в регіоні.

2.3 Оцінка основних культурно-пізнавальних турів «Ніка Тур Вояж»

Отже, туристичне підприємство «Ніка Тур Вояж», пропонує культурно-пізнавальні тури по Європі – даний напрям є найбільш популярним серед туристів. Культурно-пізнавальні тури по Європі від туристичної агенції «Ніка Тур Вояж» є комплексними. Під час подорожі клієнти туристичного підприємства будуть лише насолоджуватися визначними місцями та пам'ятками, все інше на себе бере туристичне підприємство «Ніка Тур Вояж», у сфері харчування, проживання, перевезення. Аналіз культурно-пізнавальних турів «Ніка Тур Вояж» по Європі розглянемо за допомогою таблиці 2.1

Таблиця 2.1 - Культурно-пізнавальні тури «Ніка Тур Вояж» за кордон [1]

Назва туру	Тип	Тривалість	Вартість, євро
Хорватія + Чорногорія	Автобусний	9 дні	299
Найчарівніші столиці Західної Європи - Відень та Будапешт	Автобусний	2 дні	149
Романтика шляхетної Польщі	Автобусний	2 дні	129
Угорщина - подорож в термальний рай	Автобусний	3 дні	139
Найкрасивіші столиці Європи (Краків, Прага, Відень, Будапешт)	Автобусний	2 дні	139
Франція-Італія «Два серця»	Автобусний	2 дні	209
Під небом Парижу	Автобусний	2 дні	249

Розглянемо більш детально один з турів, для на налізу особливостей технології розробки та підходів до задоволення клієнтів АТ «Ніка Тур Вояж».

При придбанні туру Франція-Італія «Два серця» на клієнта очікує ознайомча автобусна екскурсія «Скарби Будапешту» + частування фірмовими настоянками. Клієнт поринете у справжню казку – найбільша площа Європи, проспект, який називають «угорським Champs-Élysées», побачите набережну Дунаю, яка занесена до Світової спадщини ЮНЕСКО: Парламент, панорама Королівського Палацу, Рибацького Бастіону. Фіналом прогулянки буде частування вином на найкрасивішій набережній Корзо – за хороший початок подорожі!

На другий день подорожі клієнта очікує Середземноморське місто-курорт Сан-Ремо – найшикарніший курорт західного узбережжя Лігурії з пальмами і численними бутіками, ошатними парками і садами з тропічної рослинністю, розкішним казино, веселою і святковою атмосферою. Пригрівшись на «Квітковий Рив'єрі», Сан-Ремо, недовго думаючи, почали називати «Містом Квітів». Ароматні оранжереї оточують його з усіх боків, розносячи дивовижний аромат гвоздик, троянд, жовтцю й інших квітів по всій Європі і за її межами. Це місто ніколи не замовкає: тут завжди дзижчать скутери, щебечуть італійки, воркують італійці і захоплено ахають туристи.

На третій день після відпочинку клієнта очікує виїзна екскурсія «Перлини Лазурного берега: Ніцца, приморські Альпи – Езе, Монте-Карло» 45 €. Ніцца – як багато в поєднує в собі це дивовижне місто! Тут кожна вуличка, кожний дім несе в свою історію. Навіть споруди, що були побудовані в 20 столітті, офіційно признані пам'ятниками архітектури. Храм св. Миколая, променад де Ангелз, готель Негреско, площа Массена, неповторна атмосфера вузьких вуличок старого міст – це малий перелік того, що відкриє перед Вами Ніцца. Для бажаючих пропонується екскурсію «Місто зірок» – Канни.

продовжуємо екскурсію, на нас очікують Приморські Альпи – містечко Ез, повите бузковими квітами, вузькі провулки з драбинами, зобов'язаними глиняними горщиками з зеленню, всі ці башточки і черепичні дахи нагадують казкові королівства Середньовіччя. Не дивно, що знаменитий мультиплікатор Уолт Дісней обожнював відпочивати тут, черпаючи в Езе натхнення для своїх майбутніх робіт. Переїзд до фабрики та музею парфумів – Фрагонар. Ви дізнаєтеся про історію виникнення духів, про технологію їх виготовлення та які духи підходять саме Вам. Саме тут у клієнта буде можливість придбати справжні французькі духи.

Далі клієнта очікує князівство Монако. Лазурний берег цієї країни – просто казка: чисте і лагідне море, свіже і тепле повітря, акуратні пляжі це Монако. Серця Монако казино – Монте-Карло – один із перших гральних домів Європи, який з відкриття і по сьогодні утримує звання найрозкішнішого та найреспектабельнішого грального закладу планети. Грандіозний палац, виконаний в помпезному стилі еkleктика, складається з багатьох шикарних гральних залів: Салон грацій, Салон-Ренесанс, Білий зал, Європейський салон... оперного театру та кабаре. Про Монте-Карло можна розказувати годинами. Та це, саме той випадок коли краще один раз самому все побачити.

На четвертий день клієнт запрошується на екскурсію «Царство моди і шику – Мілан». Столиця Ломбардії, де знаходиться найбільший за площею готичний собор в Європі, всесвітньо відомий театр «Ла Скала» і звичайно пам'ятник геніальному Леонардо да Вінчі. Основна асоціація, яка пов'язана з містом – мода, отже часу на шопінг у клієнта буде достатньо [1].

Отже розглянувши даний тур, можемо стверджувати, що туристичне підприємство дуже ретельно підходить до розробки тури включаючи в нього, як культурно-розважальні так і культурно-пізнавальні аспекти для задоволення потреб більшості клієнтів.

Наступним кроком розглянемо внутрішні культурно-пізнавальні тури, які пропонує АТ «Ніка Тур Вояж» своїм клієнтам (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 - Культурно-пізнавальні тури «Ніка Тур Вояж» Україною [1]

Назва туру	Тип	Тривалість	Вартість, грн
Волинь: Terra incognita	Автобусний	2 дні	1399
Закарпаття	Автобусний	3 дні	3200
Магія Карпатських гір	Автобусний	3 дні	3200
Давня Чернігівщина	Автобусний	3 дні	1990

Аналізуючи таблицю 2.2 видно, що туристичне підприємство обрало для реалізації даного виду туризму найперспективніші напрямки території України, які багаті на історичні та культурні пам'ятки.

Нажаль, в даний час деякі напрямки територією України обмежені через повномасштабне вторгнення росії.

Отже, підсумовуючи, можемо стверджувати, що діяльність АТ «Ніка Тур Вояж» в напрямку культурно-розважального туризму має значні надбання з професійно розробленими програмами турів

РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ НА УКРАЇНІ

3.1 Тенденції розвитку культурно-пізнавального туризму

Війна в Україні – це найбільше випробування, яке сьогодні випало на долю нашої держави. Вона принесла катастрофічні руйнування та збитки, паралізувала роботу багатьох галузей, в тому числі і туризму. Доходи значної частини населення України різко скоротились, першочерговим завданням для багатьох українців є виживання, про відпочинок та подорожі більшість людей не думає, багато громадян виїхало з країни, рятуючись від війни. Іноземний в'їзний туризм також не розвивається, оскільки сьогодні існують певні логістичні труднощі, неможливо гарантувати безпеку подорожей, туристи не хочуть їхати в країну, у якій іде війна.

Тому туризм є одним із найважливіших елементів у розвитку сучасної культури. Він стимулює активне вивчення маловідомих аспектів етнічної, історичної, художньої самобутності культури, збагачуючи потенціал особистісного розвитку [14].

Врахування потреб і мотивації різних категорій туристів допоможе краще використовувати культурний потенціал країни, забезпечуючи знання більшості туристів про культурну спадщину регіону, а туризм матиме освітню функцію. У деяких регіонах України культурні центри організовуються як прибуткові туристичні центри, що залучають гостей і туристів з усього світу, залежно від їх культурно-історичного потенціалу, концентрації туристичних цілей і складових національної спадщини. В основі цього взаємозв'язку лежить роль культури в задоволенні туристичних потреб і роль туризму в задоволенні культурних потреб населення. Україна має великий потенціал для розвитку туристичних продуктів та їх просування на внутрішньому та зовнішньому ринках, що може зробити туризм

найважливішою галуззю економіки. [14]. Тому можна підтвердити механізм взаємодії між культурним і туристичним полями, що дозволить:

- задіяти всі аспекти культурного туризму, а особливо спеціалізований культурнопізнавальний туризм;

- збільшити внеску туризму в українську економіку шляхом збільшення тривалості перебування іноземних туристів в Україні.

Відносини між туристичними підприємствами та культурними установами, таким чином, є фундаментальними для появи та розвитку культурно-освітніх туристичних продуктів. В ідеалі ролі між ними мають бути розподілені таким чином:

- заклади культури є носіями, зберігачами та творцями культурної спадщини та культурних продуктів кожного регіону. Вони мають інформацію та факти про культурну спадщину і є важливою частиною культурного туристичного продукту;

- туристичні агенції – це посередники, які рекламують культурні продукти певним категоріям споживачів. Вони є джерелом інформації про зміни попиту та пропозиції на українському та міжнародному туристичному ринку, а також розуміння характеристик, потреб та очікувань споживачів щодо послуг, які пропонує культурний туризм. Турфірми надають консультації щодо адаптації діяльності закладів культури до потреб ринку. Але це не односторонній вплив турагентства та нав'язування власних ідей та вимог, а взаємовигідна співпраця двох сторін, що дає поштовх для подальшого розвитку обох сторін. Така конкатенація дозволяє врахувати дві важливі складові майбутнього продукту культурного туризму – економічні вигоди та культурний розвиток.

Проте, внутрішньому туризму насправді бракує ефективного вертикального управління. Якщо на національному рівні функціонують профільне Міністерство культури, в складі якого є спеціалізований орган (Державна служба туризму та курортів), то на рівні регіонів робота з розвитку індустрії подорожей і супутніх послуг (екскурсії, готелі, захист прав

туристів і організація їхньої безпеки) фактично не ведеться. Багато місцевих адміністрацій створили відділи культури та туризму. що ці структури є на базі управлінь культури. Тому основна увага приділяється контролю та фінансуванню роботи бібліотек, музеїв та театрів. А туристичною індустрією зазвичай займаються один-два спеціалісти [14].

Тому для розвитку культурно-пізнавального туризму та створення конкурентоспроможного туристичного продукту на світовому ринку Україні доцільно забезпечити:

1 При формуванні та затвердженні Концепції національної культурної політики уряду України необхідно визначитися з питаннями реалізації національної культурної спадщини як елемента формування національної свідомості та сталого розвитку регіону..

2 Рекомендовано Державному департаменту туризму та курортного обслуговування розробити програму охорони та використання замків України, а також охорони та використання сакральних споруд з урахуванням місцевих особливостей та позабюджетних джерел фінансування..

3 Міністерству культури і туризму розвивати міжнародне співробітництво у сфері охорони пам'яток, сприяти внесенню української культурної спадщини до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та включення її до туристичних маршрутів.

4 Ініціювати створення регіональних центрів розвитку туризму, спрямованих на створення нових туристичних маршрутів, дослідження цільових груп та просування місцевих туристичних продуктів серед усіх зацікавлених сторін.

5 Держкомтелерадіо України рекомендує сприяти поширенню історико-культурної спадщини України, висвітлюючи як чинники регіональні особливості нашої країни, актуальні проблеми вітчизняного туризму та оновлення світового культурного досвіду. регіонального розвитку. Залучати громадські організації та благодійні фонди до реалізації відповідних програм

6 Розробити та кодифікувати атлас за географічним та тематичним принципами туристичних маршрутів, що дозволить за короткий час ознайомитися з культурно-історичними пам'ятками України..

7 Сприяти програмам обміну для студентів середніх шкіл і коледжів з різних регіонів для отримання особистого досвіду.

8 Районним і автономним культурно-туристичним управлінням пропонується створювати місцеві туристичні веб-сайти, проводити місцеві туристичні огляди та карти, створювати описи туристичних об'єктів.

9 Надавати корисну та систематичну підтримку регіональним та місцевим закладам культури (відділам, музеям) у розробці нових туристичних маршрутів за участю місцевих історико-культурних пам'яток та ініціювати співпрацю з туристичними компаніями. Навчання кадрів у сфері культури за участю експертів туристичної галузі.

Тому будь-яка територія України є потенційно привабливою та цікавою для розвитку культурно-пізнавального туризму. Збереження історії, культури та природної спадщини українського народу є невід'ємною частиною та важливим явищем національної історії.

3.2 Розробка нового культурно-пізнавального туру за кордон для туристичного підприємства «Ніка Тур Вояж»

Мандрівники стверджують: «Якщо пощастило провести в Іспанії кілька тижнів або навіть місяць і відвідати більшість красивих місць, ви точно погодитеся з тим, що сюди варто повертатися неодноразово. І кожен раз Іспанія буде виблискувати перед вами все новими і новими гранями».

Тому хочемо запропонувати АТ «Ніка Тур Вояж» культурно-пізнавальний тур Іспанією - Барселону. Даний тур буде розрахований на 3 дні \ 2 ночі

Таблиця 2.1 - Характеристика нового культурно-пізнавального туру «Іспанія-Барселона»

Критерії	Опис туру
Вид туризму	Міжнародний, виїзний
Класифікація туризму:	
- за цілями	Культурно-пізнавальний
- за формою участі	Груповий
- за віком	Зрілий
- за протяжністю	3 дні
- за використанням транспортних засобів	Авіа, автобусний
Загальна кількість турів в місяць	1 тур на місяць
За формою організації	Вузькогруповий
Кількість осіб в групі	15 осіб
Туристичні ресурси Історичні та культурні пам'ятки	Історичні та культурні пам'ятки Іспанії міста Барселона

Короткий опис туру

Прибуття до Барселони. Після проходження формальностей та отримання багажу в аеропорту зустріч з гідом, поселення в готель та початок культурно-пізнавальної програми

Перший день

1. Парк Гуеля

Пропонуємо почати оглядати визначні пам'ятки Барселони саме з парку Гуеля, але зовсім не тому, що це головна «візитка» міста. Тут є на що подивитися. Парк буквально заповнений роботами відомого архітектурного генія Антоніо Гауді. Диво починається біля входу, прикрашеного химерним пряниковим будиночком у формі хвилі, а потім: відома мозаїчна ящірка - символ Барселони, колонний зал, довжелезна лавка-парапет все тієї ж звивистій форми - відчуття таке, ніби всі тут з іншої планети.

2. Готичний квартал

Обов'язково відвідайте лабіринт вузьких старих вуличок між бульваром Рамбла і вулицею Лайетана Тут живе справжній дух старої Барселони.

Тут можна не тільки посидіти в затишних кав'ярнях, зробити покупки, але і безкоштовно відвідати музей під відкритим небом. Кожна будівля датується XIV-XV століттям гідно уваги.

3. Музей Пікассо

Можливо, один із найпопулярніших музеїв Барселони. Тут можна не тільки дізнатися про творчий шлях засновника кубізму Пабло Пікассо, а й побачити його роботи різних періодів творчості (зокрема дитячий малюнок). Однозначно не нудно - колекція музею налічує понад 3500 робіт великого художника.

4. Рамбла

Це, мабуть, найвідоміша вулиця міста. Бульвар Рамбла, що тягнеться від площі Каталонії до Старого порту (прямо до пам'ятника Христофору Колумбу), переповнена цікавинками всіх видів. Тут торговці квітами, сувенірні крамниці та кондитерські сусідять із театрами та музеями, а справжні пантоміми розважають публіку на мощених вулицях. Не дивно, що тут завжди панує святкова атмосфера, іскриста та радісна!

І найголовніше, на бульварі Рамбла знаходяться найвідоміші пам'ятки Барселони: Площа Королів, Ринок Бокерія, Театр Лісео, алац Віррейна.

5. Магічний фонтан

Не пропустіть шанс побачити один із найкрасивіших скарбів, Чарівний фонтан, під час вашої нічної прогулянки Барселоною. Щоп'ятниці та щосуботи на площі Іспанії проходить чудова подія світла, води та музики, яка нікого не залишає байдужим. Найкраще вид відкривається з тераси Національного музею, але майте на увазі, що фонтани починають працювати о 19:00 до 00:00, музей закривається о 20:00.

Другий день

1. Музей каталонського мистецтва

Найважливіший художній музей Барселони та одна з найвідоміших будівель, Музей Каталонії, розташований на пагорбі Монжуїк у кінці вулиці Королеви Марії-Христини (Avinguda de la Reina Maria Cristina).

Це справжній рай для любителів живопису. У музеї зберігаються твори романського, готичного, бароко та ренесансного періодів. Картини і скульптури, монети і медалі, картини і навіть мистецтвознавчі бібліотеки в музейних залах муь забрати не одну годиту.

2. Пагорб Тібідабо

Найкраще місце, де можна побачити панораму Барселони згори, — це пагорб Тібідабо, але це не тільки цікаво. Тут ви можете здійснити чудові прогулянки вздовж обсаджених деревами схилів, відвідати музей природної історії CosmoCaixa або знайти вихід із лабіринту ландшафтів Laberint d Horta. І звісно, не забуваємо про найважливішу перлину пагорба – храм Святого Серця, що возвишається на його вершині.

3. Палац Гуеля

Це витвірвеликого Гауді знаходиться в Старому Місті за адресою Carrer Nou de la Rambla, 3-5. Сюди варто приїхати, щоб на власні очі побачити вражаючий інтер'єр з його дзеркалами, вітражами, суто «гаудівськими» різьбленими стелями та «плавними» елементами декору.

4. Санта-Марія-дель-Мар

Ця церква, розташована в районі Ла-Рібера, є однією з небагатьох церков у Барселоні, побудованих у стилі каталонської готики. Сюди варто приїхати не тільки для того, щоб помилуватися прекрасними інтер'єрами та вітражами церковних залів XV-XVIII століть, з чудовою акустикою, а якщо вам пощастить, ви навіть можете потрапити на органний концерт.

5. Собор Святого Хреста і святого Евлалії

Цей величний готичний собор є візитною карткою Барселони і відрізняється від європейських соборів своєю легкою архітектурою. Собор гарний всередині і зовні. Фасад прикрашений готичними «розетками», витонченими колонами та тонкими загостреними вежами, а в інтер'єрі

розташований красивий зал зі скульптурою Христа на честь святої Евлалії та 13 білих гусей. З купола собору відкривається захоплюючий вид на місто.

6. Собор Святого Сімейства

Найпопулярніша пам'ятка Барселони та творіння великого Гауді, Храм Саграда Фамілія, захоплює уяву кожного, хто його бачить. За задумом автора, будівля повинна нести не лише смислове навантаження та бути наповненою символами, а й бути неймовірно красивою спорудою. Майстерність, декор дивовижно продуманий, увага до деталей, поєднання різних стилів ідеально делікатне. Тут змішалися готика і бароко, і східні християнські традиції, щедро з присмаком модерна.

7. Форум

Можливо, найбільш футуристична будівля в Барселоні, Форум відразу привертає вашу увагу. Побудований у 2004 році для Культурного форуму, він має форму рівностороннього трикутника з висотою 25 метрів і довжиною сторони 180 метрів. Частина навколишньої території утворена штучною дамбою.

8. Палац Каталонської музики

Він не входить в топ пам'яток, але якщо у вас є час і уявлення про те, що подивитися в Барселоні за 3 дні, варто додати це місце в свій список. Головну окрасу палацу, Концертний зал, можна побачити в рамках екскурсії і варто відвідати. Скульптури та мозаїка, картини та скульптури, а особливо чудова вітражна стеля створюють справді незабутню атмосферу.

9. Музей історії Барселони

Якщо хочете дізнатися про Барселоні більше, необхідно вирушати в Музей історії. Тут не тільки зібрані історичні документи та археологічні знахідки зі славетного минулого міста, але й можна приміряти справжні лицарські обладунки, вивчити старовинну іригаційну систему міста, потренуватися в навичках володіння мечем, а також є цікаві куточки минулого.

Третій день пропонуємо відпочити від насиченої інформації та просто прогулятися вуличками Барселони.

Наповненість запропонованого туру може бути різноманітною відповідно від бажань клієнта. На нашу думку така туристична програма зможе зацікавити велику кількість туристів та збільшити кількість клієнтів АТ «Ніка Тур Вояж» на 15% (таблиця 3.2)

Таблиця 3.2 – Рекомендовані пропозиції удосконалення організації культурно-пізнавальних турів

№ з/п	Назва заходу	Зміст заходу	Очікуваний результат
1	Культурно-пізнавальний тур «Іспанія-Барселона»	Розробка культурно-пізнавального туру для збільшення туристичних пропозицій на ринку	Додатково підвищення клієнтської бази туристичні компанії «Ніка Тур Вояж» та збільшення позиції туристичного продукту на ринку туристичних послуг

ВИСНОВКИ

Культурно-пізнавальний туризм з'явився давно. Першими культурно-пізнавальними турами вважаються тури серед заможних аристократів Європи XVII століття.

Лише наприкінці XX століття культурно-пізнавальний туризм виник як вид туризму. Сьогодні культурний туризм вважається одним із найважливіших підвидів туризму. На відміну від минулого, сьогоднішні туристи хочуть не лише відвідати визначні пам'ятки, а й відчувати культуру місцевої громади – традиції, звичаї та вірування.

Культурно-пізнавальний туризм створюється і розвивається на основі використання потенціалу етнічної культури та національної культурної спадщини. Культурно-пізнавальний туризм поділяються на категорії: культурно-історичний; культурно-подієвий; культурно-археологічний; культурно-етнографічний; культурно-етнічний; культурно-релігійний; культурно-антропологічний; культурно-екологічний.

На даний момент основними ринками культурно-пізнавального туризму в світі є: Італія, Китай, США, Німеччина, Індія. На міжнародному рівні розвиток та просування культурно-освітнього туризму беруть на себе:

Європейська рада, Європейська комісія, ЮНЕСКО, ЮНВТО, ІКОМОС. Культурний туризм поєднується з образотворчим мистецтвом міста, захоплюючою архітектурою, багатовіковими звичаями, бездоганною гостинністю, автентичною кухнею, насиченим нічним життям та багатьма іншими аспектами.

Розглянувши діяльність АТ «Ніка Тур Вояж» з'ясували, що основна мета компанії - допомогти туристам обрати максимально комфортний тип відпочинку в різних куточках світу і звичайно вибрати місце відпочинку, який відповідає настрою та фінансовим можливостям клієнта. Напрямами діяльності туристичної агенції є виїзний, внутрішній туризм, страхування та

інші додаткові послуги. Один з пріоритетних напрямів діяльності турагенції є розвиток внутрішнього туризму. «Ніка Тур Вояж» знають і цінують як надійного партнера понад 1000 вдячних туристів.

Незважаючи на військові дії в Україні, туристична агенція «Ніка Тур Вояж» залишається на туристичного ринку і продовжує надавати свої послуги. Звісно, сервіс дещо обмежений, але клієнтів не втратили.

Аналіз розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні показав, що країна має великий потенціал для розвитку культурно-пізнавального туризму. Згідно аналізу в країні переважають пам'ятки архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтні – 86, найменш представленими є пам'ятки монументального мистецтва.

Найбільша кількість історико-культурних об'єктів в Україні за чисельністю знаходиться у Львівській області – 8441 об'єкт, та знаходилась до повномасштабного вторгнення у Харківській області - 8244 об'єкти та Запорізький – 7735 об'єктів.

Найбільша чисельність відвідувачів музеїв за даними 2019 р. була у м. Київ – 3539,0 тис. осіб та у Львівській області – 1928,1 тис. осіб. Це свідчить про популярність музеїв та залучення до них відвідувачів, яке приносить дохід до бюджетів даних регіонів

Хоча в країні понад 130 тисяч пам'яток, однак більшість із них перебувають у занедбаному стані та потребують реставрації.

Оцінка основних культурно-пізнавальних турів «Ніка Тур Вояж» показала, що туристичне підприємство пропонує своїм клієнтам велику кількість як закордонних так і внутрішніх турів даного напрямку з різноманітними програмами та призначених для різних вікових категорій.

Вартість культурно-пізнавальних турів за кордон коливається від 130 до 300 євро, а внутрішніх від 1400 до 3200 грн, це залежить від тривалості, вартості розміщення та відстані обраного туру.

Враховуючи потреби і мотивації різних категорій туристів для збільшення можливостей ознайомитися з культурною спадщиною різних

країн та реалізувати освітню функцію туризму запропонували АТ «Ніка Тур Вояж» культурно-пізнавальний тур «Іспанія – Барселона». Даний тур буде розрахований на 3 дні.

Культурно-пізнавальна програма туру пропонує відвідати в перший день: Парк Гуеля; Готичний квартал; Музей Пікассо; Рамбла; Магічний фонтан. У другий день: Музей каталонського мистецтва; Пагорб Тібідабо; Палац Гуеля; Санта-Марія-дель-Мар; Собор Святого Хреста і святого Евлалії; Собор Святого Сімейства; Форум; Палац Каталонської музики; Музей історії Барселони.

Третій день пропонуємо відпочити від насиченої інформації та просто прогулятися вуличками Барселони.

Наповненість запропонованого туру може бути різноманітною відповідно від бажань клієнта. На нашу думку така туристична програма зможе зацікавити велику кількість туристів, тому збільшити кількість клієнтів та урізноманітнити туристичні продукти АТ «Ніка Тур Вояж»

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АТ «Ніка Тур Вояж», офіційний сайт URL: <http://nika-tour.net.ua/uk/home/>
2. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг URL: https://tourlib.net/books_ukr/velychko9-1.htm
3. Грановська В. Г., Стукан Т. М. Культурно-пізнавальний туризм: стан та перспективи подальшого розвитку URL: http://www.agrosvit.info/pdf/10_2020/7.pdf
4. Державна служба статистики України. Статистична інформація. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Державне агентство України з туризму та курортів. – URL: <http://www.tourism.gov.ua>
6. Державний реєстр національного культурного надбання [Електронний ресурс]. – URL: <http://web.archive.org/web/20081231050720/http://www.heritage.com.ua/reestry/ind ex.php?id=67>.
7. Дроздова Г. М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства : навч. посіб. / Дроздова Г. М. – Київ : Вид-во ЦНЛ, 2004. – 236 с.
8. Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму : навч. посіб. / Кляп М. П., Шандор Ф. Ф. – Київ : Знання, 2011. – 334 с.
9. Кочеткова А. А. Сталий розвиток України: проблеми і перспективи : збірник матеріалів за результатами IV науково-практичної конференції студентів та молодих вчених / Кочеткова А. А. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2016. – 230 с.
10. Культурно-пізнавальний туризм [Електронний ресурс] : енциклопедичний словник-довідник з туризму. – URL: <http://www.leksika.com.ua/12940407/turizm/turizmkulturniy>.

11. Любіцева О. О. Методика розробки турів : навч. посіб. / Любіцева О. О. – Київ : Альтерпрес, 2003. – 104 с.
12. Міця, які варто подивитися в Барселоні URL: <https://tripmydream.ua/media/podborki/20-mest-kotorye-stoit-posetit-v-barselone>
13. Наконечна Г. Проблеми розвитку туризму регіону [Електронний ресурс] / Г. Наконечна, М. Книш // Наукові записки. – 2009. – № 1. – С. 130–134. URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/nztnpu/geogr/2009_1/130.pdf
14. Організація культурно-пізнавального туризму: сучасний стан та тенденції розвитку в Україні. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/11/2022-310-10.pdf>
15. Поняття та суть культурно-пізнавального туризму [Електронний ресурс]. – URL: <http://sport.bobrodobro.ru/7356..>
16. Радіонова О.М. Добрянська А.Ю. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ. Економіка та управління національним господарством URL: http://bses.in.ua/journals/2019/47_1_2019/15.pdf
17. Сабадирь В. Г., Пантелеймоненко А. О. До питання про сутність поняття «культурно-пізнавальний туризм» URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/9881/1>
18. Українська спадщина [Електронний ресурс]. – URL: <http://donklass.com>.
19. Які об'єкти охороняє ЮНЕСКО в Україні [Електронний ресурс]. – URL: <https://ukrainer.net/unesko-v-ukraini/>
20. Cultural Tourism: Definitions and Typology – A Research Note. URL: <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php>
21. Cultural tourism in the EU macro-regions: Cultural Routes to increase the attractiveness of remote destinations URL: <https://rm.coe.int/routes4u-manualattractiveness-remote-destination-cultural-tourism/16809ef75a%0A%0A>

22. Defining Cultural Tourism URL:
<https://iicbe.org/upload/8607DIR1216411.pdf>
23. UNWTO World Tourism Barometr [Электронный ресурс]. – URL:
<http://mkt.unwto.org/barometer>.